

การประเมินหลักสูตรท้องถิ่นสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ

และการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบึงกาฬ

Local Curriculum Assessment of Bueng Kan Province Office of the Non-Formal and Informal Education

เปรมฤดี ภูแม่น้ำ¹ และปิยะธิดา ปัญญา²

Premrudee Poomaenam¹ and Piyatida Panya²

สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม^{1,2}

Educational Research and Evaluation Program, Faculty of Education, Rajabhat Maha Sarakham University^{1,2}

Corresponding author, E-mail: defrivside4@gmail.com¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินหลักสูตรท้องถิ่น ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดบึงกาฬ 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับจุดเด่น จุดด้อย ปัญหา และความต้องการ รวมทั้งข้อเสนอแนะและความคิดเห็นทั่วไป โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้เกี่ยวข้อง ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ในสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ครูประจำศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ปีการศึกษา 2565 และนักศึกษาที่จบการศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2563 ถึงปีการศึกษา 2564 จำนวน 386 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลของการประเมินในภาพรวมพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ด้านบริบท ในภาพรวมและรายข้อ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความเห็นว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความชัดเจนด้านภาษาและเข้าใจง่าย และเนื้อหาสาระ วิชาของหลักสูตรสอดคล้องกับสังคมยุคปัจจุบัน ด้านปัจจัยป้อน ในภาพรวมและรายข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความเห็นว่า วัสดุการศึกษาสื่อตำราเรียนและสถานที่เรียน กศน.ตำบล/ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีความเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามหลักสูตรท้องถิ่น ด้านกระบวนการ ในภาพรวมและรายข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีความเห็นว่า การบริหารจัดการหลักสูตร การบริการด้านต่าง ๆ เช่น การยื่นคำร้อง การลงทะเบียน การตอบปัญหาข้อสงสัยต่าง ๆ ในการศึกษา และการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ตามรายวิชาชีวิตและเครื่องมือวัดมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ด้านผลผลิต ในภาพรวมและรายข้อ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีความเห็นว่า ผู้เรียนมีบุคลิกภาพที่แสดงถึงภาวะความเป็นผู้นำมีความสามารถในการแก้ไขปัญหา 2) ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับจุดเด่น จุดด้อย ปัญหา และความต้องการ รวมทั้งข้อเสนอแนะและความคิดเห็นทั่วไป ผลการประเมิน หลักสูตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเทียบกับเกณฑ์การประเมิน พบจุดเด่น คือ หลักสูตรท้องถิ่นส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริง ตามสภาพของท้องถิ่น ช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและความผูกพันต่อท้องถิ่น พบจุดด้อย คือ อุปกรณ์ สื่อและเทคโนโลยีมีเพียงพอ

สำหรับให้บริการ แต่ขาดประสิทธิภาพ เสื่อมสภาพ พบปัญหา คือ ขาดงบประมาณในการจัดหาสื่อและเทคโนโลยีที่มีคุณภาพ พบความต้องการ คือ สถานศึกษาควรจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นให้มีหลากหลายวิชาเพื่อให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความต้องการและความถนัด ส่วนข้อเสนอแนะอื่น ๆ คือ ควรสอดแทรกแนวคิด แนวปฏิบัติ และทฤษฎีตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกรายวิชา จากข้อมูลเหล่านี้ ผู้บริหาร ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องความต้องการของผู้เรียน ตลอดจนพัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัยก้าวหน้าเทคโนโลยีปัจจุบันต่อไป

คำสำคัญ: การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, หลักสูตรท้องถิ่น, การประเมินหลักสูตรท้องถิ่น

ABSTRACT

This research has the objective: 1) To evaluate the local curriculum of the Office of the Promotion of Non-Formal and Informal Education, Bueng Kan Province; 2) To study opinions about strengths, points, problems, and needs. Including general suggestions and opinions. The sample group was the director Civil servants and officials in the Office of Non-Formal and Informal Education Teacher at the sub-district non-formal and informal education center Students who are studying in the academic year 2022 and students who graduated from academic year 2020 to academic year 2021, totaling 386 people. Instruments used in questionnaire research. Data analysis used statistics: percentage (%), mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.) and content analysis (Content Analysis).

The research results found that: 1) The results of the overall evaluation found that It is appropriate at a high level. Overall and each item was appropriate at the highest level. with the opinion that The course objectives are clear in language and easy to understand. and the content of the curriculum is consistent with today's society Input side Overall and each item was appropriate at the highest level. with the opinion that Educational materials, textbooks and study locations It is appropriate for organizing learning activities according to the local curriculum. Process side Overall and each item is appropriate at a high level. with the opinion that Management of various service courses such as submitting applications, registering, answering various questions regarding education. and measurement and evaluation of teaching and learning according to the subject of measurement methods and measurement tools are appropriate. and consistent with the objectives of the curriculum Productivity Overall and each item is appropriate at a high level. with the opinion that Learners have a personality that demonstrates leadership and problem-solving abilities; 2) Results of the study of opinions regarding strengths, points, problems, and needs. Including general suggestions and opinions. Course evaluation results Overall, it is at a high level. When compared with the evaluation criteria, the highlight was found to be that the local curriculum encourages students to learn about real life according to local conditions. Helps instill in students love and attachment to the local area. The weak point found is that the equipment, media and technology are sufficient to provide the service. But it lacks efficiency and deteriorates. The problem was found to be a lack of budget to procure quality media and technology. The need was found: educational institutions should create a local curriculum with a variety of subjects so that students can choose to study according to their needs and aptitudes. Other suggestions are that concepts and practices should be included. and theories based on the philosophy of sufficiency economy in all subjects From this information Administrators, teachers, and other stakeholders can use the information as a guideline for developing and improving the curriculum to meet the needs of students. As well as developing the curriculum to be modern and keep up with current technology.

Keywords: Non-Formal Education and Informal Education, Local Curriculum, Local Curriculum Assessment

บทนำ

การศึกษาในประเทศไทย เป็นการศึกษาที่จัดโดยกระทรวงศึกษาธิการของประเทศไทย โดยภาครัฐจะเข้ามาดูแลโดยตรงและเปิดโอกาสให้เอกชนมีส่วนร่วมในการศึกษาตั้งแต่ระดับการศึกษาปฐมวัยจนถึงระดับอุดมศึกษา สำหรับการศึกษาภาคบังคับในประเทศไทยนั้นได้กำหนดให้พลเมืองไทยต้องจบการศึกษาอย่างน้อยที่สุดในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและต้องเข้ารับการศึกษอย่างช้าสุดเมื่ออายุ 7 ปี ซึ่งการศึกษาภาคบังคับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งแบ่งออกเป็นระดับชั้นประถมศึกษา 6 ปี และมัธยมศึกษา 6 ปี นอกจากนี้แล้วการศึกษาขั้นพื้นฐานยังรวมถึงการศึกษาปฐมวัยอีกด้วยทั้งนี้รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ส่วนการบริหารและการควบคุมการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจะดำเนินการโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ซึ่งเป็นแผนกหนึ่งของกระทรวงศึกษาธิการ ในปัจจุบันการศึกษาในประเทศไทยมีทั้งสิ้น 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาของประเทศไทยนั้นถูกมองว่าล่าช้าและล้มเหลวเมื่อเทียบกับมาตรฐานสากล กระทรวงสาธารณสุข เผยเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 ว่า ผลสำรวจระดับสติปัญญาเด็กไทยในปี พ.ศ. 2561 ที่ผ่านมามีได้สำรวจสถานการณ์ระดับสติปัญญาเด็กไทยวัยเรียน ลดลงเกือบ 3 จุด เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา ซึ่งต่ำที่สุดในทวีปเอเชีย โดยเด็กไทยภาคตะวันออกมีสติปัญญาน้อยที่สุด สูงขึ้นมาจึงเป็นภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคกลางตามลำดับ (กรมสุขภาพจิตกระทรวงสาธารณสุข, 2562) การพัฒนาประเทศในปัจจุบันท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเกินกว่าจะคาดการณ์ได้แน่นอนทั้งภาคเศรษฐกิจการเมืองการปกครองสังคมและวัฒนธรรมล้วนส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนทั้งมวลประเทศต่าง ๆ พยายามที่จะปฏิรูปหรือปรับเปลี่ยนระบบหรือกลไกทางสังคมต่าง ๆ เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงของโลกาภิวัตน์ให้ทันพาสังคมไปสู่ความมั่นคงยั่งยืนสำหรับประเทศไทยการพัฒนาประเทศทุกขั้นตอนต้องอาศัยความรอบรู้รอบคอบเป็นไปตามลำดับขั้นตอนและความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทยรวมทั้งการเสริมสร้าง

ศีลธรรมและสำนึกในคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติและดำเนินชีวิตด้วยความเพียรอันจะเป็นภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีให้พร้อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับครอบครัวชุมชนสังคมและประเทศชาติดังนั้นจะเห็นว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในระยะหลังให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมและมุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาแบบแยกส่วนมาเป็นบูรณาการแบบองค์รวมเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมการเมืองการปกครองและสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการจัดการศึกษาที่จัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในระบบโรงเรียน มีลักษณะเป็นการจัดกิจกรรมการศึกษาที่สนองความต้องการและความสนใจเฉพาะอย่าง ทั้งในแง่ที่เป็นความรู้ การฝึกอาชีพ การคิดเป็น ทำเป็นและสามารถแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ เป็นการจัดการศึกษาที่มีความคล่องตัวยืดหยุ่น ส่งเสริมให้ผู้ขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียนได้รับความรู้ ทักษะ เจตคติ และวัฒนธรรมอันจำเป็นในการประกอบอาชีพและดำรงตนเป็นคนดี (กลุ่มพัฒนาการศึกษา นอกโรงเรียน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2555) โดยเมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2551 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้ใช้หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรที่มุ่งจัดการศึกษา เพื่อตอบสนองอุดมการณ์การจัดการศึกษาตลอดชีวิตและสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตามปรัชญา “คิดเป็น” เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตและสังคม มีการบูรณาการอย่างสมดุลระหว่างปัญญาธรรม ศีลธรรม และวัฒนธรรม การศึกษานอกระบบเป็นกระบวนการของการพัฒนาชีวิตและสังคมสามารถพึ่งพาตนเองได้ และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงเป็นหลักสูตรที่มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาของบุคคลที่อยู่นอกระบบโรงเรียนซึ่งเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์จากการทำงาน และการประกอบอาชีพ โดยกำหนดสาระการเรียนรู้มาตรฐานการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ให้ความสำคัญกับการพัฒนากลุ่มเป้าหมาย ด้านจิตใจ ให้มีคุณธรรม คำนึงไปกับ

การพัฒนาการเรียนรู้ สร้างภูมิคุ้มกันสามารถจัดการกับองค์ความรู้ ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีเพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัว อยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สร้างภูมิคุ้มกันตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งคำนึงถึงธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้ที่อยู่นอกระบบและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีและการสื่อสาร โดยกำหนดสาระการเรียนรู้ไว้ 5 สาระ ได้แก่ สาระทักษะการเรียนรู้ สาระความรู้พื้นฐาน สาระทักษะการดำเนินชีวิต สาระการพัฒนาสังคม และสาระการประกอบอาชีพ (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2551)

การประเมินหลักสูตรมีความสำคัญในการตัดสินใจปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรของผู้บริหาร ข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนหน่วยงานที่จัดการศึกษาทุกองค์กรทุกหน่วยงาน ทั้งยังมีความสำคัญอื่น ๆ อีกหลายประการด้วยกันคือทำให้ได้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักสูตรทำให้ได้ประเมินการใช้ตัวหลักสูตรที่พัฒนาและบูรณาการขึ้นประเมินความก้าวหน้าของการนำหลักสูตรไปใช้และความสำเร็จของหลักสูตรรวมถึงเป็นข้อมูลให้ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและผู้ใช้หลักสูตรทราบถึงจุดอ่อนของหลักสูตร (พิสนุ พงศรี, 2556, น. 135)

จากเหตุผลดังกล่าวสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบึงกาฬในฐานะเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเริ่มตั้งแต่ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จนถึงปัจจุบัน มีผู้สำเร็จการศึกษาแล้วในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 2 รุ่นซึ่งยังไม่มีประเมินว่าหลักสูตรที่นำมาใช้นั้นประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือไม่ ดังนั้นผู้วิจัยเห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญอย่างยิ่งที่ควรจะมีการประเมินหลักสูตรท้องถิ่นของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบึงกาฬในด้านความพร้อมและความเหมาะสมด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้นด้านกระบวนการและด้านผลผลิตของหลักสูตรการประเมินหลักสูตร ตามแนวคิดการประเมินแบบ CIPP (CIPP Model) ด้านบริบท (Context : C) ซึ่งประกอบด้วยวัตถุประสงค์ โครงสร้าง เนื้อหาสาระของหลักสูตร ด้านปัจจัยป้อน (Input : I) ประกอบด้วย

คุณลักษณะของผู้เรียนคุณลักษณะของผู้สอน วัสดุการศึกษาสื่อ ตำราเรียนและสถานที่เรียน ด้านกระบวนการ (Process : P) ประกอบด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอน วัดและประเมินผล การบริหารจัดการหลักสูตร ด้านผลผลิต (Product : P) ประกอบด้วยความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน ภาวะผู้นำ ความสามารถในการเฝ้าหาความรู้อย่างต่อเนื่อง ความสามารถในการปรับตัว การยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาล ความรู้ความสามารถพิเศษ

ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารในการตัดสินใจพิจารณาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบึงกาฬ ตลอดจนการเตรียมและจัดกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนชุมชนและสังคม อันจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินหลักสูตรท้องถิ่น ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบึงกาฬ โดยใช้รูปแบบ CIPP
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับจุดเด่น จุดด้อย ปัญหาและความต้องการ รวมทั้งข้อเสนอแนะและความคิดเห็นทั่วไป

ขอบเขตการวิจัย

การประเมินหลักสูตรหลักสูตรท้องถิ่น ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบึงกาฬ มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ของการวิจัยที่ใช้ในการประเมินหลักสูตรท้องถิ่น ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบึงกาฬ ได้แก่

- 1.1 หลักสูตรท้องถิ่น ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบึงกาฬ

- 1.2 รูปแบบการประเมิน CIPP

2. ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล ที่ใช้ในการประเมินหลักสูตรท้องถิ่น ของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบึงกาฬ ได้แก่

2.1 เอกสาร ตำราทางวิชาการ รายงานการวิจัย แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร

2.2 ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 5 คน

2.3 ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ในสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 9 คน

2.4 ครูประจำศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล จำนวน 16 คน

2.5 นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ปีการศึกษา 2565 จำนวน 230 คน

2.6 นักศึกษาที่จบการศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2563 ถึงปีการศึกษา 2564 จำนวน 126 คน

3. ขอบเขตด้านตัวแปร ได้แก่ บริบท ปัจจัยป้อนกระบวนการ และผลผลิต

4. ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ศึกษา 1 พฤศจิกายน 2565 ถึง 31 พฤษภาคม 2566

วิธีดำเนินการวิจัย

การประเมินหลักสูตรท้องถิ่น สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบึงกาฬครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับดังต่อไปนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรท้องถิ่น ของผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู เจ้าหน้าที่ในสำนักงาน กศน.จังหวัด ครู กศน.ตำบล นักศึกษา และศิษย์เก่าที่มีลักษณะเป็น แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เพื่อประเมินหลักสูตรท้องถิ่นทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยป้อน ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต จำนวน 5 ฉบับ แต่ละฉบับแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ฉบับที่ 1 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน ตอนที่ 2 ประเมิน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท ด้านปัจจัยป้อน และด้านกระบวนการ จำนวน 47 ข้อคำถาม ตอนที่ 3

แบบแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับจุดเด่น จุดอ่อน ปัญหาและความต้องการ

ฉบับที่ 2 สำหรับข้าราชการครู และเจ้าหน้าที่สำนักงาน กศน.จังหวัด ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน ตอนที่ 2 ประเมิน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท และด้านปัจจัยป้อน จำนวน 34 ข้อคำถาม ตอนที่ 3 แบบแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับจุดเด่น จุดอ่อน ปัญหาและความต้องการ

ฉบับที่ 3 สำหรับครู กศน.ตำบล ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน ตอนที่ 2 ประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท ด้านปัจจัยป้อน ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต จำนวน 67 ข้อคำถาม ตอนที่ 3 แบบแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับจุดเด่น จุดอ่อน ปัญหาและความต้องการ

ฉบับที่ 4 สำหรับนักศึกษาที่กำลังศึกษาปีการศึกษา 2565 ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน ตอนที่ 2 ประเมิน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท และด้านกระบวนการ จำนวน 28 ข้อคำถาม ตอนที่ 3 แบบแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับจุดเด่น จุดอ่อน ปัญหาและความต้องการ

ฉบับที่ 5 สำหรับนักศึกษาที่จบการศึกษาปีการศึกษา 2563-2564 ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน ตอนที่ 2 ประเมิน ด้านผลผลิต จำนวน 20 ข้อคำถาม ตอนที่ 3 แบบแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับจุดเด่น จุดอ่อน ปัญหาและความต้องการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยดังนี้

1. ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบึงกาฬในการออกหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามไปยังสถานศึกษาในสังกัด

2. เตรียมเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบสอบถาม จำนวน 5 ฉบับ ให้เพียงพอกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

3. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ที่ส่งสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบึงกาฬ

พร้อมแบบสอบถามสำหรับกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครู บุคลากรในสำนักงาน กศน.จังหวัด ครู กศน.ตำบล นักศึกษาที่กำลังศึกษาปีการศึกษา 2565 และศิษย์เก่าที่จบการศึกษาปีการศึกษา 2563-2564 จำนวน 386 ชุด

4. ผู้วิจัยกำหนดและนัดหมายเวลาเพื่อมารับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง จากสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบึงกาฬ ซึ่งผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ ทั้ง 386 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์สถานภาพและข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ค่าความถี่ และร้อยละ (%)

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการประเมินหลักสูตรท้องถิ่น สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบึงกาฬ โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนการประเมินโดยใช้เกณฑ์และการแปลความหมาย ดังนี้ (ปิยะธิดา บัญญา, 2562, น. 88)

3. ข้อมูลเชิงปริมาณของผู้ตอบแบบสอบถามตอนที่ 2 จากการสอบถามความคิดเห็น ด้านบริบท ด้านปัจจัยป้อน ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ของผู้ตอบแบบสอบถาม นำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และแปลความหมายกับเกณฑ์การประเมิน และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง เหมาะสมมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง เหมาะสมมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง เหมาะสมปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง เหมาะสมน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง เหมาะสมน้อยที่สุด

4. วิเคราะห์ข้อคำถามปลายเปิด (Open-end Questions) ผู้วิจัยได้นำมาจัดหมวดหมู่และลำดับคำตอบเพื่อนำไปวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอผลการวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. สรุปผลการประเมินหลักสูตรท้องถิ่น สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบึงกาฬ ได้แก่

1.1 ภาพรวมของการประเมิน ผู้อำนวยการ ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ในสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ครูประจำศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ปีการศึกษา 2565 และนักศึกษาที่จบการศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2563 ถึง ปีการศึกษา 2564 มีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านบริบท ในภาพรวมและรายข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความเห็นว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความชัดเจนด้านภาษาและเข้าใจง่าย และเนื้อหาสาระวิชาของหลักสูตรสอดคล้องกับสังคมยุคปัจจุบัน

1.3 ด้านปัจจัยป้อน ในภาพรวมและรายข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความเห็นว่า วัสดุการศึกษาสื่อตำราเรียน และสถานที่เรียน กศน.ตำบล/ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีความเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรท้องถิ่น

1.4 ด้านกระบวนการ ในภาพรวมและรายข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีความเห็นว่า การบริหารจัดการหลักสูตรการบริหารจัดการต่าง ๆ เช่น การยื่นคำร้อง การลงทะเบียน การตอบปัญหาข้อสงสัยต่าง ๆ ในการศึกษา และการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนตามรายวิชาชีวิตและเครื่องมือวัดมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1.5 ด้านผลผลิต ในภาพรวมและรายข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีความเห็นว่า ผู้เรียนมีบุคลิกภาพที่แสดงถึงภาวะความเป็นผู้นำมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาและการตัดสินใจในการทำงานได้ถูกต้อง สมเหตุสมผลและทันต่อเหตุการณ์

2. สรุปผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับจุดเด่น จุดด้อย ปัญหา และความต้องการ รวมทั้งข้อเสนอแนะและความคิดเห็นทั่วไป

2.1 ด้านบริบท จุดเด่น มีประเด็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะสูงสุด คือ หลักสูตรท้องถิ่นส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงตามสภาพของท้องถิ่น ช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและความผูกพันต่อท้องถิ่น จุดด้อย มีประเด็นความคิดเห็นและ

ข้อเสนอแนะสูงสุดที่สุด คือ เนื้อหาของหลักสูตรท้องถิ่นยังไม่ได้ปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่แท้จริงและการเปลี่ยนแปลงเท่าที่ควร ปัญหา มีประเด็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะสูงสุดที่สุด คือ ควรมีการถอดบทเรียนหลักจากจัดประสบการณ์จากห้องเรียนถึงผลที่เกิดขึ้น ทั้งข้อดีและข้อเสียเพื่อนำผลมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำไปปรับใช้ต่อไป ความต้องการ มีประเด็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการถอดบทเรียนหลักจากจัดประสบการณ์จากห้องเรียน ถึงผลที่เกิดขึ้น ทั้งข้อดีและข้อเสียเพื่อนำผลมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำไปปรับใช้ต่อไป และประเด็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะสูงสุดที่สุด คือ ควรสอดแทรกแนวคิด แนวปฏิบัติ และทฤษฎีตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกรายวิชา

2.2 ด้านปัจจัยป้อน จุดเด่น มีประเด็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะสูงสุดที่สุด คือ ครูผู้สอนสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้และเอาใจใส่ผู้เรียนเป็นอย่างดี เน้นให้ผู้เรียน สามารถ “วางแผน-ลงมือปฏิบัติ-ทบทวน” จุดด้อย มีประเด็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะสูงสุดที่สุด ผู้สอนมีการปรับตัวจากเดิมที่เน้นผู้สอนเป็นหลักในการจัดกิจกรรม ให้ผู้เรียนได้เรียนตามสิ่งที่ผู้สอนกำหนดขึ้น ปัญหา มีประเด็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะสูงสุดที่สุด คือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนส่วนมากใช้เวลาประชาคมของหมู่บ้าน ทำให้บริหารจัดการด้านอาคารสถานที่ ความต้องการ มีประเด็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ คือ สถานศึกษาควรจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นให้มีหลากหลายวิชาเพื่อให้ผู้เรียนได้เลือกเรียน ตามความต้องการและความถนัด และประเด็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะสูงสุดที่สุด คือ ครูผู้สอนควรศึกษารายละเอียดแนวปฏิบัติในรายวิชาเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีความราบรื่น และสามารถถ่ายทอดได้อย่างชัดเจน เข้าใจง่าย

2.3 ด้านกระบวนการ จุดเด่น มีประเด็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะสูงสุดที่สุด คือ กิจกรรมต่าง ๆ มีความเหมาะสม น่าสนใจ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถบูรณาการทำให้เกิดทักษะการเรียนรู้ จุดด้อย มีประเด็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะสูงสุดที่สุด คือ ควรส่งเสริมการพัฒนาด้าน การเขียน ในกิจกรรมการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ปัญหา มีประเด็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะสูงสุดที่สุด คือ ควรมีการจัดประสบการณ์พื้นฐาน

ให้กับผู้เรียนเพื่อให้เกิดความมั่นใจในการเรียนและการต่อยอดองค์ความรู้ได้ดีขึ้น ความต้องการ มีประเด็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ คือ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าร่วมสอแข่งขันวัดความรู้ ในต่าง ๆ มากขึ้น และประเด็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะสูงสุดที่สุด คือ สถานศึกษาจะต้องจัดทำและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ให้กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริงในชุมชนท้องถิ่น

2.4 ด้านผลผลิต จุดเด่น มีประเด็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะสูงสุดที่สุด คือ หลักสูตรท้องถิ่นเป็นหลักสูตรที่สอดคล้ององค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อแก้ปัญหาด้านอาชีพของคนในท้องถิ่น คนในท้องถิ่นสามารถศึกษาและนำไปพัฒนาอาชีพของตนเองโดยหลักสูตรท้องถิ่นสามารถเอาทรัพยากรท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งหลายมาใช้ในการเรียนการสอนได้ จุดด้อย มีประเด็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะสูงสุดที่สุด คือ ควรมีการบูรณาการองค์ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่าน กิจกรรมและมุมต่าง ๆ ในห้องสมุด ปัญหา มีประเด็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะสูงสุดที่สุด คือ ไม่มีการนำความรู้มาขยายและเผยแพร่หรือแบ่งปันให้เกิดการบูรณาการของชุมชน ต้องมีความรู้ทางวิชาการ เพื่อทำให้เกิดการยอมรับทางด้านวิชาการ ความต้องการ มีประเด็นความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ คือ ผู้ที่สำเร็จการศึกษาต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบและแบบแผน มีความรู้ความเข้าใจในการค้นคว้าหาข้อเท็จจริงของกระบวนการอย่างเป็นระบบ นำความรู้มาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่การทำงาน การจัดระบบ และประเด็นข้อเสนอแนะอื่น ๆ ที่มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะสูงสุดที่สุด คือ เป็นที่ยอมรับของหน่วยงานอื่น ที่ได้ร่วมกิจกรรม และทำงานร่วมกันกับชุมชน ในการติดต่อประสานขอความร่วมมือ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการประเมินหลักสูตรท้องถิ่น สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบึงกาฬ ในครั้งนี้ผู้วิจัยอภิปรายผล ได้ดังนี้

1.1 ผลการประเมินหลักสูตร ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ หลักสูตรท้องถิ่น สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบึงกาฬ มีการใช้วัสดุการศึกษาสื่อตำราเรียนและสถานที่เรียน กศน.ตำบล/

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีความเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรท้องถิ่น คุณลักษณะของผู้สอนผู้สอนมีความรู้ความสามารถและทักษะในการจัดการเรียนรู้ และผู้สอนมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความชัดเจนด้านภาษาและเข้าใจง่าย เนื้อหาสาระวิชาของหลักสูตรสอดคล้องกับสังคมยุคปัจจุบัน โครงสร้างของหลักสูตรจำนวนหน่วยกิตหมวดวิชาเลือกมีความเหมาะสม มีการจัดรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งผลให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมและเกิดความสุขสนุกสนานในการเรียนรู้ จึงส่งผลให้การดำเนินงานด้านหลักสูตรมีประสิทธิภาพประกอบกับหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนั้น สามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมหน่วยงานและบุคลากรทางด้านการศึกษาอย่างครบถ้วน กล่าวคือหลักสูตรมีเนื้อหาครอบคลุมมีความสอดคล้องระหว่าง หลักการ โครงสร้าง วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระและการจัดการเรียนการสอน การวัดผลและการประเมินผล และกระบวนการจัดการเรียนรู้ ตรงกับความต้องการของสังคมปัจจุบัน ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมาน เอกพิมพ์ (2560, น. 251-252) ที่เสนอว่าการประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการรวบรวมสารสนเทศอย่างเป็นระบบที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ครอบคลุมทั้งการประเมินเอกสาร หลักสูตร กระบวนการ ระบบและประสิทธิภาพของหลักสูตร ทำให้การประเมินหลักสูตรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและได้ผลถูกต้องเป็นที่เชื่อถือได้ สอดคล้องกับแนวความคิดของมารุต พัฒนา (2561, น. 22) ที่เสนอว่า ระบบการบริหารหลักสูตรเป็นการวางแผนและดำเนินการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล การประเมินหลักสูตรเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา มีแนวความคิดสำคัญคือการใช้การประเมินหลักสูตรเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่การเรียนรู้ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรทุกฝ่ายว่าหลักสูตรที่ใช้มีจุดแข็งและมีจุดที่ต้องปรับปรุงเพื่อให้หลักสูตรมีคุณภาพ เข้ากับบริบทในปัจจุบันและการเปลี่ยนแปลงในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติรัตน์ เกษตรสุนทร (2561, น. 179) ได้ศึกษาการประเมินหลักสูตร การศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สาระการเรียนรู้ “การประกอบอาชีพ” ในบริบทชุมชนเข้มแข็งอำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง ผลการประเมินหลักสูตรในภาพรวมความเหมาะสม

อยู่ในระดับมาก มีการบริหารจัดการหลักสูตรที่ดี ส่งผลให้การดำเนินงานด้านหลักสูตรมีประสิทธิภาพ ประดับกับหลักสูตรมีการพัฒนาอยู่ตลอดเวลาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของหน่วยงานและบุคลากรทางการศึกษาได้อย่างครอบคลุมทุกด้าน สอดคล้องงานวิจัยของปิยะธิดา ปัญญา (2562, น. 145) ได้ศึกษาการประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผลการประเมินหลักสูตรในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด มีการวางแผนการใช้หลักสูตรที่มีความชัดเจนและเหมาะสม มีการบริหารจัดการหลักสูตรที่ดีและเป็นระบบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mahshid Abdi Shah Shahani et al. (2015, pp. 88-97) ได้ทำการศึกษาเรื่องการประเมินหลักสูตรปริญญาเอก สาขาการสร้างเสริมสุขภาพและการเจริญพันธุ์ ในประเทศอิหร่าน ที่พบว่า การประเมินหลักสูตรปริญญาเอก สาขาการสร้างเสริมสุขภาพและการเจริญพันธุ์ในประเทศอิหร่าน : โดยใช้รูปแบบ CIPP ผลการศึกษาโดยรวมมีความเหมาะสมมาก มีการวางแผนการบริหารหลักสูตรที่ชัดเจนและเหมาะสมเพื่อเป็นการส่งเสริมและเอื้อต่อการส่งผลด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถเพิ่มคุณภาพของการบริหารจัดการหลักสูตรได้อย่างต่อเนื่อง

1.2 ผลการประเมินหลักสูตรด้านบริบท ในภาพรวมและรายข้อ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีความเห็นว่าหลักสูตรมีความสอดคล้อง กับนโยบายและจุดเน้นการดำเนินงานของ กระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้ง นโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหลักสูตรได้ทำการถอดองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น หลอมรวมเป็นหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนในเรื่องที่ตนเองถนัด สนใจและส่งเสริมพัฒนาอาชีพของคนในชุมชน มีความเหมาะสม ยืดหยุ่น และเหมาะกับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ ตลอดจนสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้จริง อีกทั้งมีรายวิชาที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับ หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 นโยบายและจุดเน้นการดำเนินงานของ สำนักงาน กศน. รวมทั้งนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหลักสูตร มีวัตถุประสงค์ที่มีความชัดเจนด้าน ภาษาและเข้าใจง่าย สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ส่งเสริมให้ผู้เรียน มีความรู้ในภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความรักและศรัทธาในอาชีพท้องถิ่น โครงสร้างของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับปรัชญาและ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร อีกทั้งจำนวนหน่วยกิตในวิชาเลือกมี ความเหมาะสม เนื้อหาสาระของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ มีเนื้อหาในหลักสูตรที่เหมาะสมกับความต้องการของ ผู้เรียน สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ และเนื้อหาวิชายังสอดคล้อง กับสังคมยุคปัจจุบันซึ่งตรงกับความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของปนัดดา นกแก้ว (2562, น.74) กล่าวว่า แนวทางพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพ ในศตวรรษที่ 21 ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนในด้านที่ผู้เรียนสนใจ ให้รู้จักตนเอง พัฒนาทักษะความคิดริเริ่มและชี้นำตนเองอย่าง ต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการเข้าสังคม เรียนรู้ถึงการเพิ่ม ผลผลิตให้มีค่าทางสังคม มุ่งพัฒนาผู้เรียนในทุกด้านทั้งความรู้ ทักษะ และอารมณ์ มีเจตคติที่ดีต่อตนเองและแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น สอดคล้องกับณัชชา กรดเต็ม (2565, น. 121) ได้ศึกษาการประเมินหลักสูตรพัฒนาอาชีพ (ต่อยอดอาชีพ) การทำผ้ามัดย้อมด้วยสีธรรมชาติ กลุ่มอาชีพพาณิช ยกรรมและบริการของศูนย์การศึกษาหอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยอำเภอศรีนครินทร์ โดยใช้รูปแบบซีบี (CIPP Model) ผลการประเมินหลักสูตรด้านบริบท โดยภาพรวมพบว่า โครงสร้าง และเนื้อหาของหลักสูตรสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาอาชีพ มีระยะเวลาที่เหมาะสมทั้งภาคทฤษฎีและ ภาคปฏิบัติ ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถลงมือปฏิบัติได้จริงด้วยตนเอง และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ จนสามารถพัฒนาอาชีพ ต่อยอดอาชีพ สร้างรายได้ให้กับตนเองและ ครอบครัวได้เพิ่มขึ้น อีกทั้งหลักสูตรสอดคล้องยังกับศักยภาพ ของชุมชนตามนโยบายและจุดเน้นของสำนักงานส่งเสริมการศึกษา หอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประชาชนมีการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะในการประกอบอาชีพ เพื่อการทำงาน อย่างยั่งยืน และนัฐวุฒิ บัวชัย (2560, น. 59) ได้ศึกษาการประเมิน หลักสูตรทหารเสือราชินี กรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ โดยใช้รูปแบบ CIPP model ผลการศึกษาพบว่าผู้ที่ผ่านการฝึก

มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ ความเหมาะสมของด้านบริบทโดยรวมอยู่ ในระดับมากที่สุด โดยปัจจัยที่มีความเหมาะสมสูงสุด คือ โครงสร้างของหลักสูตร เนื่องจากพบว่าการฝึกมีการยอมรับว่า โครงสร้างของหลักสูตรตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่วางไว้ รวมทั้งมีความเหมาะสมของชุดวิชาการฝึก

1.3 ผลการประเมินหลักสูตรด้านปัจจัยป้อนในภาพรวม และรายข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยมีความเห็นว่า คณะครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ ให้ความร่วมมือในการจัดทำ เอกสารประกอบการเรียน ได้มีการจัดหาหนังสือที่เกี่ยวข้อง ที่สามารถอ้างอิงและเป็นข้อมูลในการศึกษาค้นคว้า และได้มีการจัด ให้มีสื่อและอุปกรณ์อย่างเพียงพอต่อความต้องการ แม้ในชุมชน ก็มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงสื่อ อย่างทั่วถึงทุกพื้นที่ ทั้งนี้เป็นเพราะ ผู้เรียนเป็นผู้ใฝ่หาความรู้ เพิ่มเติม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีการนำทักษะความรู้ที่ได้จากห้องเรียนไปแนะนำเพื่อหรือผู้อื่น เพื่อปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร และมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้เป็นอย่างดี กล่าวคือ การนำ หลักสูตรไปใช้ต้องให้ความสำคัญ เรื่อง ความพร้อมของผู้เรียน การเตรียมตัวของครู การปรับปรุงคุณภาพครูและประสิทธิภาพ ในการสอนของครู ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กับณัชชา กรดเต็ม (2565, น. 122) โดยให้ความคิดเห็นว่า ผู้บริหารและ ผู้เรียนให้การยอมรับในความรู้ ความสามารถของผู้สอนที่มี ความถนัดตรงกับเนื้อหาที่สอน และมีความเป็นมืออาชีพ สอดคล้อง กับงานวิจัยของกานต์ชนก ไครอุบล (2563, น. 126-127) ได้ศึกษา การประเมินหลักสูตรการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดไฮสโคป ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายประถม) ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างของหลักสูตรเนื้อหาวิชาของหลักสูตร และสิ่งอำนวยความสะดวกของหลักสูตรทั้งในภาพรวมและรายข้อ ทุกข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก สามารถนำไปใช้ประโยชน์ ในการทำงานมีความทันสมัยเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน จำนวน หน่วยกิตหลักสูตรเหมาะสมกับเนื้อหาและรายวิชา ช่วยให้การรู้ วัตถุประสงค์ของหลักสูตรและสอดคล้องกับ พิมพ์พัญ ทองกิ่ง (2563, น. 51) กล่าวว่า ครูต้องปรับบทบาทเป็นโค้ชหรือผู้อำนวย ความสะดวกในการเรียนรู้ เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ค้นพบด้วยตนเอง

จึงทำให้สามารถบริหารจัดการชั้นเรียนให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เปิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนมีความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้ จนสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ คือ คิดเป็น ทำเป็น และสามารถสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

1.4 ผลการประเมินหลักสูตรด้านกระบวนการในภาพรวม และรายข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก โดยภาพรวมมีความเห็นว่า หลักสูตรท้องถิ่น สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดบึงกาฬ มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนผู้สอนเน้นการจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ซึ่งหลักสูตรท้องถิ่นเกิดจากการ ถอดความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้ มีการเชิญวิทยากรท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถมาให้ความรู้เพื่อให้เกิดความรู้และทักษะที่สามารถนำไปใช้ได้จริง ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อแสดงศักยภาพและพัฒนาตนเอง ได้มีการจัดสถานที่ให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมและจัดกระบวนการเรียนการสอน มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นสถานที่ในการพบกลุ่มและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างทั่วถึงทุกพื้นที่ ผู้สอนเลือกการวัดและประเมินผลที่หลากหลายและเหมาะสมกับการเรียนทุกกระบวนการเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทางการเรียนและส่งเสริมให้รักท้องถิ่น รักชุมชนและมีความสามัคคีกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ชญาภาณท์ ชันธแก้ว (2560, น. 57) กล่าวว่า โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้สอนมีการพัฒนานวัตกรรมและแก้ปัญหาผู้เรียนโดยใช้วิจัย สอดคล้องกับ ปิยะธิดา ปัญญา (2562, น. 148-149) กล่าวว่า หลักสูตรมีระบบการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมและการพัฒนาผลการเรียนรู้ของนักศึกษาด้านทางปัญญา ควรมีการปรับพื้นฐานและเสริมความรู้ให้นักศึกษา ควรมีการบริหารจัดการหลักสูตรที่ดีและเป็นระบบ ประกอบกับมีการดำเนินงาน การติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับ สุปัญญา ชาดง (2561, น. 84) เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ครูใช้การสอนได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหา ครุมอบหมายงานและให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสม่ำเสมอ คำนึงถึงความสามารถของผู้เรียน

เป็นรายบุคคล มีการจัดบรรยายภาคในห้องเรียนให้มีบรรยายที่ดี รวมทั้งการนำผลการประเมินผู้เรียนมาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้เต็มศักยภาพ ส่งผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจในด้านการบวนการ

1.5 ผลการประเมินหลักสูตรด้านผลผลิตในภาพรวม และรายข้อมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาภาพรวมพบว่า ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาอาชีพ ประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับท้องถิ่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีการบรรจุความรู้ที่สอดคล้องความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งผลให้เมื่อผู้เรียนได้รับความรู้ผ่านกระบวนการ กิจกรรมต่าง ๆ และผู้เรียนยังสามารถน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดแทรกเอาไว้ในบทเรียนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างดี อีกทั้งยังส่งผลให้คนในชุมชนรักและมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันสามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการของคนในท้องถิ่นหรือชุมชนได้จริง เพราะรายวิชาในหลักสูตรที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนได้ตามความถนัดและความสนใจ และยังเป็นการรักษาอาชีพของท้องถิ่นมิให้เลือนหายไป และยังเป็นการส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นหันมาสนใจศึกษาอาชีพที่เหมาะสมในท้องถิ่นของตนเอง ส่งเสริมให้เกิดความรักในอาชีพ คนในท้องถิ่นมีความสามัคคีกัน และร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาอาชีพ เพื่อความมั่นคงของครอบครัว และชุมชน เมื่อผู้เรียนได้รับความรู้ผ่านกระบวนการ กิจกรรมต่าง ๆ แล้วสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีการปรับตัวได้ดี โดยเห็นได้จากการทำงานเป็นทีม และสามารถน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสอดคล้องกับ กิตติรัตน์ เกษตรสุนทร (2561, น. 183) กล่าวว่า สถานศึกษาปลูกฝังค่านิยมที่ดีต่อการประกอบอาชีพ เช่น คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการประกอบอาชีพ ได้มีการสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณเกี่ยวกับค่านิยมที่ดีในการประกอบอาชีพให้กับศึกษา และได้นำมาบรรจุลงให้หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับชั้นพื้นฐานสาระการเรียนรู้ “การประกอบอาชีพ” และมีการกำหนดแผนการติดตามผลความสำเร็จของนักศึกษาอย่างต่อเนื่องที่จบหลักสูตรไปแล้ว สอดคล้องกับณัชชา กรดเต็ม (2565, น.118) กล่าวว่า ผู้เรียนที่จบ

หลักสูตรมีทักษะในการต่อยอดอาชีพได้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และสามารถสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวได้ และสอดคล้องกับนุช ชุมภูเทพ (2560, น. 142) กล่าวว่า การจัดการศึกษาด้านอาชีพมุ่งเน้นการพัฒนาคนอย่างรอบด้านสมดุลทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอาชีพผ่านระบบการศึกษา โดยมีเป้าหมายของการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพที่มีคุณภาพที่เหมาะสมกับสภาพบริบทของสังคม วัฒนธรรมสิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจชุมชน

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับจุดเด่น จุดด้วย ปัญหา และความต้องการ รวมทั้งข้อเสนอแนะและความคิดเห็นทั่วไป ผลการประเมินหลักสูตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเทียบกับเกณฑ์การประเมิน ด้านจุดเด่น คือ หลักสูตรท้องถิ่นส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงตามสภาพของท้องถิ่น ช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและความผูกพันต่อท้องถิ่น ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้เรียนได้รับการยอมรับในความรู้ ความสามารถ และผู้เรียนยังมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการนำเอกลักษณ์ของท้องถิ่นผสมผสาน ซึ่งสอดคล้องกับ ปนัดดา นกแก้ว (2562, น. 121) กล่าวว่า แนวทางพัฒนาทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนในด้านที่ผู้เรียนสนใจ ให้รู้จักตนเอง พัฒนาทักษะความคิดริเริ่มและขึ้นำตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการเข้าสังคม เรียนรู้ถึงการเพิ่มผลผลิตให้มีค่าทางสังคมมุ่งพัฒนาผู้เรียนในทุกด้านทั้งความรู้ ทักษะ และอารมณ์ มีเจตคติที่ดีต่อตนเองและแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ด้านจุดด้อย คือ อุปกรณ์ สื่อและเทคโนโลยีมีเพียงพอสำหรับให้บริการ แต่ขาดประสิทธิภาพ เสื่อมสภาพ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการสึกหรอและเสื่อมสภาพตามอายุการใช้งาน และเกิดการชำรุดเสียหายระหว่างการใช้งาน สอดคล้องกับสิริราช อินทวิชัย (2563, น. 34-43) กล่าวว่า โต๊ะเก้าอี้มีการเคลื่อนย้าย ปรับเปลี่ยนได้สะดวกเหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้ มีวัสดุ อุปกรณ์การเรียนให้เลือกใช้ได้หลากหลายเพียงพอและอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน ด้านปัญหา คือ ขาดงบประมาณในการจัดหาสื่อและเทคโนโลยีที่มีคุณภาพ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ งบประมาณที่จัดได้รับจัดสรรไม่เพียงพอต่อการจัดหาสื่อและเทคโนโลยีที่มีคุณภาพ มีใช้ในการจัดการเรียนการสอน ด้านความต้องการ คือ สถานศึกษา

ควรจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นให้มีหลากหลายวิชาเพื่อให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความต้องการและความถนัด เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ค้นพบด้วยตนเอง ให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เกิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ส่งผลให้ผู้เรียนมีความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้ จนสามารถบรรลุประสงค์ของการเรียนรู้ คือ คิดเป็น ทำเป็นและสามารถสร้างอาชีพสร้างรายได้ และด้านข้อเสนอแนะอื่น ๆ คือ ควรสอดแทรกแนวคิด แนวปฏิบัติ และทฤษฎีตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในทุกรายวิชา เพื่อให้ผู้เรียนได้มีชีวิตที่สมดุลพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงในทุกด้านได้เป็นอย่างดี จากข้อมูลเหล่านี้ ผู้บริหาร ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องความต้องการของผู้เรียน ตลอดจนพัฒนาหลักสูตรให้มีความทันสมัยก้าวทันเทคโนโลยีปัจจุบันต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัย พบว่า ด้านบริบท ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก แต่ก็ยังมีประเด็นในด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตรท้องถิ่นมีความชัดเจน ไม่ซ้ำซ้อนกัน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าประเด็นการประเมินอื่น ๆ ควรมีการปรับปรุงและพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

1.2 ผลการวิจัย พบว่า ด้านปัจจัยป้อน โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ควรมีการปรับปรุงด้านบรรยากาศและสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน ของ กศน. ตำบล/ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

1.3 ผลการวิจัย พบว่า ด้านกระบวนการ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ควรมีการส่งเสริมให้ครูผู้ศึกษามีความรู้เพิ่มเติมและสามารถให้คำแนะนำเรื่องเรียน การประกอบอาชีพและเรื่องอื่น ๆ ให้กับผู้เรียนได้โดยตรง

1.4 ผลการวิจัย พบว่า ด้านผลผลิต โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ควรมีการส่งเสริมให้ครูผู้สอนนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้เป็นสื่อการสอนและนำมาปรับใช้ในท้องถิ่น เพื่อเป็นการเพิ่มประสบการณ์ความรู้ให้กับผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรมีเครื่องมือในการประเมินหลักสูตรที่หลากหลายรูปแบบ เช่น รูปแบบการประเมินของ Stake (The Stake's Congruence Contingency Model) การประเมินรูปแบบ CPO การประเมินของไทเลอร์ เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการประเมินหลักสูตรเพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิตกระทรวงสาธารณสุข. (2562). เด็กไทยมีไอคิวต่ำลงจริงหรือ. (บทความด้านสุขภาพจิต). สืบค้นจาก <https://dmh.go.th/news/view.asp?id=2273>.
- กานต์ชนก ไครอุบล. (2563). การประเมินหลักสูตรการจัดประสบการณ์ตามแนวคิดโฮสโคป ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายประถม). (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กิตติรัตน์ เกษตรสุนทร. (2561). การประเมินหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสาระการเรียนรู้ "การประกอบอาชีพ" ในบริบทชุมชนเข้มแข็ง: อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). พัทลุง: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- กลุ่มพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2555). คู่มือการดำเนินงานหลักสูตรการศึกษาออกกระบวนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์.
- ชญากาณณ์ ชันท์แก้ว. (2560). การประเมินหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). จะเข้: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

- ณัฏฐา กรดเต็ม. (2565). การประเมินหลักสูตรพัฒนาอาชีพ (ต่อยอดอาชีพ) การทำผ้ามัดย้อมด้วยสีธรรมชาติ กลุ่มอาชีพพาณิชยกรรมและบริการของศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอศรีนครินทร์ โดยใช้รูปแบบซีบี (CIPP Model). (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- นัฐภูมิ บัวชัย. (2560). การประเมินหลักสูตรทหารเสือราชินี กรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นงนุช ชุมภูเทพ. (2560). รูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมอาชีพของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษานานพื้นที่สูงและทุรกันดาร เขตภาคเหนือฝั่งตะวันตก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ปนัดดา นกแก้ว. (2562). ทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ปิยะธิดา ปัญญา. (2562). การประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิจัยและประเมินผลการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 37(2), 179-195.
- พิมพาพญ ท่องกิ่ง. (2563). บทบาทครูกับการจัดบรรยากาศชั้นเรียนเชิงบวกในศตวรรษที่ 21. CMU Journal of Education, 4(1), 50-59.
- พิสนุ พองศรี. (2556). เทคนิควิธีประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ: ด้านสหวิชาการพิมพ์.
- มารุต พัฒนาผล. (2561). การประเมินหลักสูตรเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- สมาน เอกพิมพ์. (2560). การพัฒนาหลักสูตร: ทยุธิ์สู่ปฏิบัติการออกแบบและพัฒนา (พิมพ์ครั้งที่ 1). มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.

สิวราช อินตะวิชัย. (2563). การศึกษาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้
ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของโรงเรียนสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 8
จังหวัดราชบุรี. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพัฒนศึกษา). นครปฐม: วิทยาลัยศิลปการนครปฐม.
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.
(2551). หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการกระทรวงศึกษาธิการ.

สุปัญญา ชาติง. (2561). การประเมินหลักสูตรจินตคณิต
โดย CIPPEST Model. (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครราชสีมา.

Mahshid Abdishahshahani et.,al. (2015). *The Evaluation of
Reproductive Health PhD Program in Iran: A CIPP
Model Approach*. Procedia-Social and
Behavioral Sciences, 197(25), Academic World
Education and Research Center.